

**Міністерство освіти і науки України
Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”**

**Л.К. Сук, П.Л. Сук,
С.С. Нестеренко**

Калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції

Монографія

**За загальною редакцією
доктора економічних наук,
професора П.Л. Сука**

Київ – 2018

УДК 657.4:63 – 027.3 (081)
ВВК 65.052/053
С 89

Рекомендовано до друку Науково-
методичною радою Відкритого
міжнародного університету розвитку
людини “Україна” (протокол
№ 2 від 21 грудня 2017 р.)

Рецензенти:

М.Ф. Кропивко, доктор економічних наук, професор, академік Національної академії аграрних наук, завідувач відділом проблем галузевого і територіального управління Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки”;

О.Д. Гудзинський, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Сук Л.К., Сук П.Л., Нестеренко С.С.

С 89 Калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції [Текст] : монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора П.Л. Сука. – К.: Каравела, 2018. – 294 с.

ISBN 978-966-2229-93-8

Монографія присвячена теоретичним та методологічним аспектам калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції. Облік витрат і калькулювання розглянуто у взаємозв'язку, звернуто особливу увагу на особливості технологічних і організаційних процесів та використання орендних відносин у сільському господарстві, склад і методи розподілу непрямих витрат, оцінку продукції та порядок списання її витрат з різних причин, відображення операцій з реалізації біологічних активів рослинництва і тваринництва, послідовність проведення калькуляційних розрахунків і закриття операційних рахунків.

Для наукових співробітників, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, аспірантів і докторантів, які досліджують проблеми розвитку бухгалтерського обліку. Може бути корисним у практичній діяльності бухгалтерів, фінансистів, економістів, менеджерів, аудиторів та інших фахівців з економіки.

УДК 657.4:63 – 027.3 (081)
ВВК 65.052/053

© Сук Л.К., Сук П.Л.,
Нестеренко С.С., 2018

ISBN 978-966-2229-93-8

© Видавництво “Каравела”, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1 КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ТА ЇХ ОБЛІК.....	8
1.1. Суть та використання собівартості сільськогосподарської продукції.....	8
1.2. Склад і класифікація витрат.....	16
1.3. Облік витрат за елементами.....	36
1.4. Облік витрат за видами діяльності.....	39
1.5. Способи розподілу спільних витрат.....	57
1.6. Використання трансфертних цін і послідовність калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг)	65
Висновки до розділу 1.....	74
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ.....	76
2.1. Види допоміжних виробництв і облік їх роботи.....	76
2.2. Облік витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) ремонтної майстерні.....	80
2.3. Облік витрат і калькулювання собівартості роботи вантажного автотранспорту.....	86
2.4. Облік витрат і калькулювання собівартості роботи живої тягової сили.....	97
2.5. Облік витрат витрат і калькулювання собівартості по електропостачанню, теплопостачанню, водопостачанню та інших допоміжних виробництвах.....	98
2.6. Облік витрат на утримання та експлуатацію машин і обладнання.....	101
Висновки до розділу 2.....	104
РОЗДІЛ 3 ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА.....	105
3.1. Об'єкти обліку в рослинництві.....	105
3.2. Аналітичний і синтетичний облік у рослинництві.....	109
3.3. Номенклатура і зміст статей витрат рослинництва.....	114

3.4. Облік витрат у незавершеному виробництві, розподілених та інших витрат у рослинництві.....	117
3.5. Калькулювання собівартості продукції рослинництва.....	121
3.6. Списання зіпсованої сільськогосподарської продукції.....	133
3.7. Оцінка та облік кормів.....	138
Висновки до розділу 3.....	141

РОЗДІЛ 4 ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ

ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА.....	142
4.1. Облік витрат у тваринництві.....	142
4.2. Калькулювання собівартості продукції тваринництва.....	155
4.3. Облік тварин.....	171
Висновки до розділу 4.....	186

РОЗДІЛ 5 РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ

ПРОДУКЦІЇ.....	187
5.1. Розмежування та оцінка біологічних активів рослинництва і тваринництва.....	187
5.2. Облік оренди майна, землі та біологічних активів.....	200
5.2.1. Облік оренди майна і землі.....	200
5.2.2. Облік оренди та реалізації біологічних активів.....	210
5.3. Системи обліку та методи оцінки матеріальних запасів.....	235
5.4. Облік амортизації основних засобів.....	257
5.5. Облік і калькулювання переробки давальницької сировини.....	273
Висновки до розділу 5.....	279
ВИСНОВКИ.....	282
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	284

ПЕРЕДМОВА

У ринкових відносинах собівартість має важливе значення. Вона пов'язана з різними іншими економічними категоріями. Управління витратами і собівартістю дає можливість приймати обгрунтовані рішення про розширення чи знаття з виробництва конкретних видів продукції, визначення цін на вироби та їх рентабельність, побудову внутрішньогосподарських відносин, доцільність організаційно-технічних заходів тощо.

Витрати виробництва – це сукупність живої та уречевленої праці, яка виступає як витрати засобів і предметів праці. В процесі виробництва одночасно діє природний фактор, що особливо характерний для сільського господарства, в якому виробництво тісно пов'язане з живими організмами – рослинами і тваринами. У цій галузі діяльність неможлива без використання землі, сонця, води та інших чинників природного середовища.

В економічній літературі та на практиці питання обліку витрат і калькулювання собівартості продукції до цього часу не мають однозначного вирішення, що не дає можливості об'єктивно оцінити роботу підприємств.

Для різних цілей окремо вираховується собівартість: для фінансової звітності – за даними фінансового обліку, для потреб управління – в управлінському обліку, з метою оподаткування – в податковому обліку.

Різноманітність організаційно-правових форм господарювання обумовлює не однаковий склад витрат. Так, фермерські і селянські господарства не враховують у витратах власну працю. Платежі за оренду землі орендарі відносять у витрати, а у працівника на власній землі такі витрати не виникають. Сплату відсотків за кредити не включають у собівартість.

Значна частина сільськогосподарської продукції використовується у власному господарстві (насіння на посів, корми для тварин, промислова переробка тощо), що створює проблеми з її оцінкою – за собівартістю, справедливою або трансфертною ціною.

Одержання поряд з основною також супутньої та побічної продукції ускладнює розмежування витрат за її видами. Процес виробництва не

закінчується збиранням урожаю, бо продукцію ще сортують, сушать, що обумовлює появу нових витрат і змінює кількість та якість продукції. Залежність виробництва від природних умов приводить до непередбачуваних наслідків.

Згадані та інші особливості сільського господарства мають суттєвий вплив на ведення бухгалтерського обліку і калькулювання собівартості продукції. Тому розроблено окремий міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 “Сільське господарство”, аналогом якого в Україні є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи”.

Стандартом 30 “Біологічні активи” передбачено, що сільськогосподарська продукція при її первісному визнанні оцінюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Справедлива вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов’язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Визначення справедливої вартості сільськогосподарської продукції ґрунтується на цінах активного ринку, на якому передбачають її продавати. Таким чином, фінансовий результат передбачено визначати не після реалізації сільськогосподарської продукції, а відразу після її одержання з виробництва. У всіх же інших галузях економіки фінансовий результат визначається на стадії реалізації, а не виробництва продукції.

Ціна реалізації на сільськогосподарську продукцію змінюється постійно, що заплутує бухгалтерський облік і обумовлює необхідність уточнювати фінансовий результат.

Після первісного оприбуткування сільськогосподарська продукція підлягає сортуванню і сушінню, що змінює її масу і має враховуватися під час проведення калькулювання.

Частина сільськогосподарської продукції виробництва поточного року переходить на наступний рік у складі виробничих запасів, що потребує розмежовувати по періодах отримані результати.

Під час зберігання сільськогосподарська продукція втрачає свою кількість і якість. Це природний процес, який включає висихання, проростання, загнивання

тощо. Зміна кількості і якості продукції має відобразитися в бухгалтерському обліку.

Сільськогосподарська продукція має ту особливість, що псування її проходить постійно, а відобразити в обліку таке явище потрібно періодично по мірі складання відповідних документів.

З метою виявлення стану зберігання цінностей та встановлення фактів їх псування, як правило, проводять часткову вибіркочу інвентаризацію.

У разі виявлення нестачі продукції її списують у межах природних втрат за рахунок підприємства. Причини виникнення втрат понад діючі норми вивчають конкретно в кожному випадку і відображають такі факти в обліку.

При списанні зіпсованої сільськогосподарської продукції виникають непорозуміння зі сплатою податку на додану вартість (далі – ПДВ).

Нормами Податкового кодексу України, у разі списання зіпсованих овочів, обґрунтована необхідність виписування податкової накладної і сплати ПДВ. Виходить, якщо господар викинув гнилу картоплю чи нікому не потрібні перезрілі і поживклі огірки, то він має виконати масу химерних розрахунків і сплатити ПДВ.

Мета представленого наукового дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції.

При підготовці монографії використані норми чинного законодавства, інструкції, положення та інші нормативні документи, вітчизняні і зарубіжні літературні джерела.

Наукове видання

Сук Леонід Кіндратович
Сук Петро Леонідович
Нестеренко Світлана Сергіївна

Калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції

Монографія

Керівник видавничих проектів Ю.В. Піча

Підписано до друку 01.02.2018 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура Arial Narrow. Ум. друк. арк. 23,5.
Обл.-вид. арк 23,9. Наклад 300 прим.

Видавництво «Каравела»,
просп. Рокосовського, 8а, м. Київ, 04201, Україна.
Тел. (044) 592-39-36, (050) 355-77-75.
E-mail: caravela@ukr.net

WWW.CARAVELA.KIEV.UA

Свідоцтво
про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції:
ДК №2035 від 16.12.2004 р.